

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ПЛАНЕТА ПО СМЕТКА

Превод от английски: Александър Кючуков, 1992

chitanka.info

— И тъй, Орин, това е тя, нали? — попита Модсли.

— Да, сър, това е тя — като се усмихна гордо, отговори Орин, който стоеше вляво от Модсли. — Как я намирате, сър?

Модсли бавно се обърна и обгърна е оценяващ поглед ливадите, планините, слънцето, реката и гората. По лицето му нищо не можеше да се прочете.

— А ти, Бруксайд, как я намираш? — попита той.

Бруксайд произнесе е треперещ глас:

— Струва ми се, сър, че ние с Орин се справихме добре с тази работа. Наистина съвсем не лошо, като се има предвид, че това е нашият пръв самостоятелен проект.

— И ти ли си на същото мнение, Орин? — поинтересува се Модсли.

— Разбира се, сър — отговори Орин.

Модсли се наведе и отскубна стръкче трева. Помириса я и я хвърли надалеч. Разрови с върха на обувката почвата под краката си и се загледа втренчено в пламтящото слънце. После заговори, премервайки внимателно всяка дума:

— Поразен съм, поразен до дъното на душата си. Но неприятно. Поръчах ви да построите планетата за един от моите клиенти, а вие ми поднасяте *това*! Наистина ли се смятате за инженери?

Двамата асистенти сякаш си глътнаха езиците. Замряха като момченца, които очакват да ги набият.

— Инженери! — продължаваше Модсли, влагайки в тези думи цял тон презрение. — „Творчески надарени и рационално мислещи учени, които са способни да построят планета по всяко време и на всяко място.“ Позната ли е тази фраза поне на един от вас?

— Така пише в типовата брошура — каза Орин.

— Точно така — потвърди Модсли. — А сега кажете може ли *това* да се нарече образец на творчески и рационален подход към инженерното изкуство?

Двамата мълчаха като риби. Най-после Бруксайд рече:

— О, да, сър, според мен може! Изучихме в детайли условията в договора. Поръчката беше за планета от тип 34 ВС 4 с някои поправки. И такава построихме. Пред вас, разбира се, е само едно кътче. И въпреки това...

— И въпреки това за мене то е достатъчно, за да разбера каква сте я свършили тук и да дам съответна оценка — заяви Модсли. — Орин! Какъв отоплителен уред сте поставили?

— Слънце от типа G5, сър — отговори Орин. — То най-добре отговаря на всички изисквания на топлоснабдяването.

— Трябва да се мисли! Бяхте длъжни да помните, че тази планета се строи по предварително утвърдена сметка. Ако не свеждаме разходите до минимум, ще видим печалба, когато си видим ушите. А най-значителното перо от разходите е отоплителният уред.

— Знаем това, сър — каза Бруксайд. — Никак не ни се щеше да поставим слънце от типа G5 в еднопланетна система. Но обусловената степен на нагряване и радиация...

— Излиза, че нищо не съм успял да ви набия в главите?! — избухна Модсли. — Този тип звезди са чисто разточителство. Хей, вие там... — направи знак на работниците. — Свалете я!

Работниците бързо домъкнаха сгъваема стълба. Единият от тях я закрепил вертикално, другият започва да я разгъва; тя се удължи десет пъти, сто пъти, милион пъти... Други двама работници се втурнаха нагоре по стълбата със същата скорост, с която тя се губеше в небето.

— По-внимателно с нея! — извика след тях Модсли. — И не забравяйте да си сложите ръкавици! От това нещо може да се опариш!

Стойки на най-горното стъпало на стълбата, работниците свалиха звездата от куката, свиха я на тръбичка и я поставиха в кутия, обвита отвътре с мека материя, с надпис „Звезда. Да се работи внимателно.“

Щом капакът на кутията се затвори, се възцари тъмнина.

— Да не сте се побъркали всички?! — извика Модсли. — Дявол да ви вземе, да бъде светлина!

И от само себе си си стана светлина.

— Сега всичко е на ред — каза Модсли. — Тази звезда от тип G5 ще върнем в склада. За такава планета стига и звезда от тип B13.

— Но, сър — развълнувано запелтечи Орин, — та тя не е достатъчно гореща.

— Знаем — каза Модсли. — Ето тук трябва да проявите творческите си способности. Ако се постави звездата по-близо до планетата, топлина ще има в излишък.

— Разбира се, сър — съгласи се Бруксайд. — Само че ако разстоянието между звездата и планетата се намали, твърдото лъчение на светилото няма да може да се разсейва и няма да се обезврежда. А такава интензивна радиация може да убие цялото бъдещо население на тази планета.

Бавно, наблягайки на всяка дума, Модсли произнесе:

— Да не искаш да кажеш, че звездите от тип В13 са опасни?

— О, не, не ме разбрахте правилно, сър — възрази Бруксайд. — Имах предвид, че и те, както всичко във Вселената, може да станат опасни, ако при работа с тях не се спазват необходимите мерки за безопасност.

— Това е вече по-близо до истината — промърмори Модсли.

— А в дадения случай — продължи Бруксайд, — необходимата мярка за безопасност се състои в постоянно носене на оловни защитни скафандри с тегло двайсет и пет килограма всеки. Но това е непрактично, ако се вземе предвид, че представителите на племето, което ще засели планетата, тежат средно по четири килограма.

— Това нас не ни засяга — отхвърли мисълта Модсли. — Не е наша работа да ги учим как да живеят. Нима съм длъжен да нося отговорност за техните травми всеки път, когато им дойде наум да се спънат в някой камък на построената от мене планета? При това съвсем не са задължени да носят оловните скафандри. Срещу допълнително заплащане ще могат да купят от мене специален екран, който блокира твърдото лъчение на Слънцето, а той не е предвиден в сметката.

Двамата асистенти пресилено се усмихнаха. Само Орин се осмели да възрази плахо:

— Доколкото зная, възможностите на това племе са ограничени до известна степен. Мисля, че слънчев екран не им е по джоба.

— Е, ако не са в състояние да си купят сега, ще се сдобият с този лукс по-късно — отбеляза Модсли. — Между другото, твърдото лъчение не убива веднага. Даже при такава степен на радиация продължителността на живота им ще бъде приблизително 9,3 години, а нима това е малко?

— Прав сте, сър — без особена радост се съгласиха двамата асистенти.

— Сега по-нататък — каза Модсли. — Каква е височината на тези планини?

— Средната им височина е две хиляди метра над морското равнище — съобщи Бруксайд.

— По-високо са, отколкото трябва, поне с хиляда метра — измърмори Модсли. — Или мислите, че планините растат по дърветата? Излишното да се отреже, а спестените строителни материали да се върнат в склада.

Бруксайд извади бележника и си записа нещо. А Модсли все се разхождаше назад-напред, вглеждаше се във всичко и бърчеше вежди.

— Какъв е предполагаемият срок на живота на тези дървета според изчисленията?

— Осемстотин години, сър. Това е нов усъвършенстван модел на ябълков дъб. Дава плодове, орехи, сянка, разхладителни напитки, три вида готови тъкани; представлява отличен строителен материал, предпазва почвата от свличане и...

— Вие сте решили да ме докарате до банкрут?! — изрева Модсли. — Че на дървото му стигат и престигат двеста години! Изпомпете от тях по-голямата част от стимулаторите на растежа и развитието и ги върнете в банката за жизнени сили!

— Но нали тогава дърветата няма да могат да изпълняват всичките си функции, както е по проекта — възрази Орин.

— Тогава ограничете функциите им! Достатъчно са само сянката и орехите — не сме длъжни да превърнем тези проклети дървета в някаква съкровищница! По-нататък — кой е пуснал тук тези крави?

— Аз, сър — каза Орин. — Дойде ми на ум, че те... е, може би ще украсят това местенце.

— Глупак — каза Модсли. — Строежът се украсява, преди да се продаде, а не след това! Тази планета беше продадена без обзавеждане. Върнете кравите в казана с протоплазмата.

— Слушам, сър — каза Орин. — Виновни сме, сър. Имате ли още някакви забележки?

— Имам хиляди — заяви Модсли. — Но се надявам сами да намерите и поправите своите грешки. Ето например какво е това? — Той посочи Кармади. — Статуя или нещо друго? Може би според вас то трябва да изпее песен или да издекламира стихотворение в чест на пристигането на бъдещите аборигени?

Кармади заговори:

— Сър, аз нямам никакво отношение към това място. Тук ме изпрати вашият приятел Меликрон и се надявам да си отида вкъщи, на своята родна планета...

Изглежда, Модсли не чу думите на Кармади, защото двамата говореха едновременно — всеки своето.

— Който и да е той, не е предвиден в условията на договора. А щом е така, пуснете го обратно в казана с протоплазма заедно с кравите — нареди Модсли.

— Олеле! — изкрещя Кармади, когато работниците го вдигнаха за ръцете. — Чакайте малко! — закрепця той. — Аз не съм част от тази планета! Тук ме изпрати Меликрон! Ама оставете ме де, изслушайте ме!

— На ваше място бих потънал в земята от срам — продължаваше Модсли, пропускайки покрай ушите си воплите на Кармади. — Бих искал да зная какво все пак беше това? Още един от твоите декоративни детайли на интериора ли, Орин?

— О, не — запротестира Орин. — Появил се е тук без мое знание.

— Значи е твоя работа, Бруксайд.

— Виждам го за пръв път, шефе.

— Хм — промуча Модсли. — И двамата сте мърлячи, но не съм забелязал да лъжете. Хей! — извика той на работниците. — Докарайте го тук!

— Добре, добре, успокойте се — обърна се той към Кармади, който трепереше неудържимо. — Стегнете се — докато вие тук изпадате в истерия, аз губя скъпоценно време! По-добре ли сте вече? Прекрасно. Сега се опитайте разбираемо да обясните с каква цел сте се вмъкнали в моите владения и защо не бива да ви превърна в протоплазма?

— Ясно — проговори Модсли, когато Кармади разказа за приключенията си. — Интересна история, макар да ми се струва, че твърде много я драматизирахте. Само че присъствието ви е неоспорим факт и търсите планета, наречена... Земя, нали?

— Съвършено ясно, сър — каза Кармади.

— Земя — замислено повтори Модсли, почесвайки се по тила. — Страшен късмет имате — струва ми се, че помня тази планета.

— Наистина ли, мистер Модсли?

— Да, убеден съм, че не е лъжа — уверено каза Модсли. — Това е мъничка зелена планета, която поддържа съществуването на племе от подобни на вас едноморфни хуманоиди. Прав ли съм или не?

— Сто процента сте прав — възкликна Кармади.

— Имам добра памет за такива неща — отбеляза Модсли. — Що се отнася до тази Земя, нея, между другото, съм я построил аз.

— Наистина ли, сър? — попита Кармади.

— Да. Ясно помня това, защото докато я строях, изобретих науката. Може би ще ви бъде интересен моят разказ. — И се обърна към асистентите си. — А вие може да научите нещо от него.

Никой нямаше намерение да му попречи да разкаже тази история. Затова Кармади и младшите инженери застинаха в пози на внимателни слушатели и Модсли започна.

РАЗКАЗ ЗА СЪТВОРЕНИЕТО НА ЗЕМЯТА

— Тогава бях още дребен доставчик. Строях планетки в различни краища на Вселената, от време на време падаше поръчка и за звезда-джудже. Не беше толкова просто да намериш работа и клиентите винаги виреха нос, проявяваха капризи и плащаха с голямо закъснение. В онези времена беше трудно да се угоди на купувачите, хващаха се за всяка дреболия. Поправете това, поправете онова. Защо водата тече от хълма надолу? Силата на притеглянето е твърде голяма. Нагретият въздух се издига, а трябва да се спуска надолу. И други подобни дивотии.

В онзи период бях твърде наивен. При всеки случай подробно обяснявах от какви естетически и делови съображения съм се ръководил. Скоро обясненията отнемаха повече време, отколкото самата работа. Тези дрънканици буквално ме поглъщаха. Разбрах, че трябва да сложа край на това, но нищо не можех да измисля.

Само че след известно време — непосредствено преди да пристъпя към строителството на Земята — в съзнанието ми започна да се оформя идея за съвършено нов принцип на взаимоотношения с клиентите. Изведнъж се хванах, че си мърморя под носа такава фраза: „Формата произлиза от функцията.“ Хареса ми как звучи. Но после се запитах: „А защо формата да произлиза от функцията!“ И си отговорих така: „Формата произтича от функцията, защото това е неотменим

закон на природата и една от основните аксиоми на приложната наука.“ Това словосъчетание също погали слуха ми, макар че в него нямаше особен смисъл.

Но смисълът тук все едно нищо не означаваше. Важното беше, че съм направил откритие. Съвършено случайно открих основния принцип на изкуството на рекламата и умението да се предложи стоката откъм най-хубавата страна. Изобретих нова остроумна система за отношения с купувачите, предлагаща огромни възможности. А именно: учението за научния детерминизъм. За пръв път изпитах тази система, когато построих Земята — ето защо тази планета завинаги се запечата в паметта ми.

Веднъж при мене дойде висок брадат старец с пронизващ поглед и поръча планета. (Така започна историята на вашата планета, Кармади.) Е, с работата се справих бързо — струва ми се — за шест дни, а мислех, че с това всичко е приключило. Това беше поредната обикновена планета, която се строеше по предварително утвърдена сметка и, признавам, това-онова направих през пръсти. Но да знаете само как се разциври новият собственик — сякаш бях му откраднал последната коричка хляб.

„Защо има толкова много бури и урагани?“ — разпитваше ме той. „Това влиза в системата за циркулация на въздуха“ — обяснявах му.

В действителност просто бях забравил да поставя клапа за свръхналягане.

„Три четвърти от повърхността на планетата е покрита е вода! — не се успокояваше той. — А аз ясно посочих, че съотношението на сушата и водата трябва да бъде четири към едно!“ — „Нямахме възможност да изпълним това условие“ — отсякох аз.

Бях изгубил листчето с глупашките му указания — нямах си друга работа, че да вниквам в детайлите на тези нелепи проекти за малки планети!

„А и тези жалки късчета суша, които получавам, сте покрили изцяло с пустини, блата, джунгли и планини?“ — „Това е живописно?“ — отбелязах аз. „Да ви плюя на живописността! — изрева онзи тип. — Да, разбира се, един океан, дузина езера, две реки, един-два планински хребета — това е прекрасно. Украсява планетата, действа благотворно

на психиката на жителите. А вие какво сте ми пробутали? Някакви вехтории!“ — „За това си има причина“ — казах аз.

Между нас казано, нямаше да имаме никаква печалба, ако не бяхме поставили на планетата реставрирани планини, ако не бяхме използвали две пустини, които аз купих с намаление от боклука при междупланетния вехтошар Урия и ако не бяхме запълнили празнините с реки и океани. Но няхах намерение да му обяснявам това.

„Причината! — извика той. — А какво ще кажа на своя народ? Та аз ще заселя на тази планета цяла раса, че даже две или три. И това ще бъдат хора, създадени по мой образ и подобие, а за никого не е тайна, че хората са взискателни точно като мене. Е, питам аз, какво да им кажа?“

Аз знаех на какво може да се позове, но не ми се искаше да започвам кавга, затова се престорих, че размишлявам над този проблем. И представете си, наистина се замислих. И ме осени великолепна идея, пред която помръкнаха всички останали.

„Трябва да внушите на бъдещите аборигени една проста истина — произнесох аз. — Кажете им, че от гледна точка на науката ако нещо съществува, значи то трябва да съществува.“ — „Как, как?“ — трепна той. — „Това е детерминизъм — поясних веднага, измисляйки начаса това име. — Същността му е твърде проста, макар че някои нюанси са достъпни само за избраните. Да започнем с това, че формата произтича от функцията; оттук дори само фактът на съществуването на вашата планета говори за това, че тя не може да бъде друга, освен каквато е. По-нататък — изхождаме от това, че науката е неизменна; следователно всичко, което е подложено на изменение, не е наука. И накрая, последното — всичко се подчинява на определени закони. В тези закони наистина невинаги ще се ориентираш, но можете да не се съмнявате, че те съществуват. Затова вместо да се пита: «Защо е това, а не онова?», всеки трябва да се интересува само от «Как онова или това функционира».“

Че като започна да ми задава въпроси — ела да видиш! Съобразителен старец беше. Само че нищичко не разбираше от техника — неговата специалност бяха етиката, моралът, религията и други разни нематериални фокуси. Съвсем естествено, че не успя ясно да обоснове възраженията си. А като голям любител на всякакви абстракции, все се връщаше към едно: „Съществуващото е онова,

което трябва да съществува. Хм, много интересна формула и не без известно влияние на стоицизъм, ще включа някои от тези откровения в уроците, които се каня да преподавам на народа си... Но ми отговорете на такъв въпрос: Как да съгласувам този фатализъм на науката със свободната воля, с която искам да надаря хората?“

Ето тук старият хитрец едва не ме хвана. Аз се усмихнах и се изкашлях, за да спечеля време, след което възкликнах: „Та отговорът е съвършено ясен!“

Това винаги помага, когато те притиснат до стената.

„Напълно е възможно — каза той. — Но на мене той не ми е известен.“ „Чуйте — казах аз, — а нима същата тази свобода на волята, която вие имате намерение да дадете на своя народ, не представлява разновидност на фатализма?“ — „Може би би могла да се отнесе към тази категория. Но различието...“ — „И освен това — побързах да го прекъсна, — откога свободата на волята и фатализмът са несъвместими?“ — „Според мене те безусловно са несъвместими“ — заяви той. „Само защото не разбирате същността на науката — срязах го аз, като много ловко направих точно под гърбавия му нос стария фокус с променяне на темата. — Виждате ли, скъпи ми господине, един от основните закони на науката се заключава в това, че всичко се съпътства от случайност. А случайността, както несъмнено знаете, е математическият еквивалент на свободата на волята.“ — „Идеите ви са твърде противоречиви“ — забеляза той. „Така и трябва да бъде — отговорих. — Наличието на противоречия е също един от основните закони на Вселената. Противоречията пораждат борба, отсъствието на която би довело до всеобща ентропия. Затова нямаше да съществуват нито една планета и нито една вселена, ако във всеки предмет и във всяко явление не се криеха на пръв поглед непримирими противоречия.“ „На пръв поглед?“ — бързо попита той. „Да, именно — отговорих. — Работата е в това, че с противоречията, които условно можем да определим като присъща на всички предмети съвкупност от двойки противоположности, въпросът далеч не се изчерпва. Например вземете някаква изолирана тенденция. Какво се получава, ако я развием докрай?“ — „Представа нямам — призна старецът. — Недостатъчната ми теоретична подготовка за такъв род дискусии...“ — „Ще се получи това — прекъснах го аз, — че тази тенденция ще се

превърне в своя *противоположност*.“ — „Наистина ли?“ — изуми се той.

Тези спецове по религия са неповторими, когато се опитват да разберат научните проблеми.

„Да — казах. — В лабораторията ми има доказателства. Впрочем, демонстрацията им е малко изморителна...“ — „Не, не вярвам в думите ви — каза старецът. — При това ние с вас сме сключили договор.“

Винаги вместо думата „контракт“ употребяваше думата „договор“. Тя значеше съвсем друго, но беше по-благозвучна.

„Двойки противоположности — замислено проговори той. — Детерминизъм. Предмети, които се превръщат в своята противоположност. Боя се, че това е твърде сложно.“ — „Но затова пък колко е естетично — отбелязах. — Само че не развих до края темата за превръщането на крайностите в своята противоположност.“ — „С удоволствие ще ви изслушам.“ — каза той. „Благодаря. И така, стигнахме до ентропията, същността на която е в това, че всички предмети постоянно се намират в движение, само ако не им пречи някакво външно въздействие. (А понякога, доколкото мога да съдя от собствения си опит, дори и при наличие на такова външно въздействие.) Но това движение на предметите е насочено по посока на превръщането му в неговата противоположност. А ако подобно нещо става с един предмет, значи същото става и с всички останали, защото науката е последователна. Сега ясна ли ви е картината? Всички тези противоположности само това правят — като бесни се превръщат в собствените си противоположности. На по-високо равнище с това се занимават противоположности, обединени вече в групи. Колкото е по-високо равнището, толкова е по-сложно всичко. Засега ясно ли е?“ — „Като че ли да“ — отговори той.

„Чудесно. А сега, разбира се, възниква въпросът — дотук ли свършва всичко? Имам предвид дали цялата програма се изчерпва с тази еквилибристика на противоположностите, обръщащи се наопаки и от opakото, обратно налице? В това е и своеобразието, че не! Не, сър, тези противоположности, които се гмуркат като дресирани тюлени, са само външна проява на онова, което става в действителност. Защото... — Тук направих пауза и с нисък, плътен глас произнесох: — Защото зад всички удари и неподреденост на света, достъпен за сетивното

възприятие, стои висшия разум. Този разум, сър, прониква през илюзорността на реалните предмети в по-дълбоките процеси на Вселената, които се намират в състояние на неопишуемо прекрасна и величествена хармония.“ — „По какъв начин предметът може да бъде едновременно и реален, и илюзорен?“ — изстреля той въпроса си към мене. „Уви, не зная как да отговоря на това — казах. — Та аз съм само скромен труженик на науката и моята съдба е да наблюдавам и да действам в съответствие с това, което виждам. Но може да се предположи, че това се обяснява от някаква причина от етичен порядък.“

Старецът се замисли дълбоко и по вида му личеше, че не на шега се бори със себе си. Явно и той, както всеки друг, можеше да пресече логическите грешки, заради които моите доводи много приличаха на решето. Но тъй като беше много интелигентен, го плениха противоречията и той изпитваше непреодолима нужда да ги включи в своята философска система. Що се отнася до моите теории като цяло, здравият му смисъл въставаше против подобни хитрости, а острият му ум допускаше, че макар природните закони да изглеждат толкова сложни, все пак не е изключено в основата на това да лежи някакъв прост, изящен и общ за всичко съществуващо принцип. А ако не е единен принцип, то поне — солиден внушителен морал. И накрая го хванах на въдицата с думата „етика“. Този стар джентълмен дяволски разбираше от етика, беше буквално пренаситен от етика. Ще улучите целта, ако го наречете „мистър Етика“. А ето, неволно му подхвърлих мисълта, че цялата ни окаяна Вселена представлява безкрайни редици от проповеди и опроверженията им, закони и беззакония, но това е само външна проява на най-изискана и рафинирана етическа хармония.

„Това е къде-къде по-сериозно и дълбоко, отколкото си мислех — не след дълго произнесе той. — Възнамерявах да преподавам на хората само етика и да насоча мисленето им не към изучаване същността и структурата на материята, а към решаване на такива основни морални проблеми като целта и нормите на човешкото битие. Искаше ми се да се заемат с изследването на най-тайните дълбини на радостта и страха, тъгата, надеждата, отчаянието, а не да изучавам звездите и дъждовните капки, създавайки въз основа на своите открития грандиозни и непрактични хипотези. Досещах се за сложността на законите във Вселената, но смятах за излишно да отделям внимание на това. Сега

вие ми дадохте урок.“ — „Почакайте — изплаших се аз. — В моите намерения не влизаше да стоваря на плещите ви такава грижа. Просто реших, че не пречи да ви обясня...“

Старецът се усмихна.

„Стоварвайки на моите плещи грижата — произнесе той, — ме избавихте от по-сериозна грижа. Ще създам хората по свой образ и подобие, но създаденият от мене свят не бива да е населен с дребни варианти на моята собствена личност. Ценя високо свободата на волята. И хората ще я получат — за своя слава и за своя беда. Те скъпернически ще грабнат тази блестяща безполезна играчка, която наричате наука, и негласно ще я издигнат на пиедестала на божество. Ще ги очароват противоречията на реалния свят и абстракциите на космологията; те ще се стремят да изучат това и ще забравят необходимостта да познаят собствените си души. Вашите доводи ме убедиха и съм ви благодарен за предупреждението.“

Няма да скрия, че междувременно се почувствах неловко. Разберете, той нямаше никаква тежест в обществото, никакви влиятелни познанства, но се държеше величествено и с голямо достойнство. Имах чувството, че може добре да ми натрие носа — с няколко думи, с някаква фраза, която като отровна стрела да се впие в мозъка ми и да остане там завинаги. И да си кажа право, малко се уплаших.

Не можеше да бъде иначе — старецът беше прочел мислите ми, защото изведнъж проговори: „Успокойте се. Приемаме без уговорки планетата, която сте построили за мен; тя напълно ме задоволява именно в този вид. Що се отнася до дефектите ѝ, които също са дело на вашите ръце, приемаме ги даже с известна благодарност и ще заплатя за тях допълнително.“ — „Но с какво? — попитах аз. — С какво ще платите за моите грешки?“ — „С това, че няма да започна да се карам с вас заради тях — отговори. — И с това, че сега ще ви напусна и ще се заема със своите работи и с делата на моя народ.“

С тези думи старият джентълмен си тръгна.

Е, имаше над какво да се замисля. Можех да му изложа купища пълноценни доводи, но стана някак си така, че последната дума имаше той. Разбрах какво иска да каже с това: своите задължения по договора той изпълни и с това слага точка. Отивайки си, той не промълви нито

дума, адресирана лично до мене. Според него това беше своего рода наказание.

Но изглеждаше така само отстрани. Що се отнася до мене, можех прекрасно да мина и без неговите приказки. Разбира се, нямах нищо против да ги изслушам и известно време го търсех, но той избягваше да се срещне с мен.

Впрочем всичко това не струва и пукната пара. Спечелих достатъчно от строителството на онази планета, а ако не съм изпълнил съвсем точно някои условия на договора, не може да се каже, че съм го нарушил. Такъв е животът: щом искаш да получиш печалба — надявай се само на собствената си съобразителност. И недей много да умуваш за последствията.

Но се постарах да си взема добра поука от тази история за в бъдеще. Сега, момчета, слушайте ме внимателно! Науката е пълна с всякакви правила, тъй като, изобретявайки я, така съм я замислил. А защо, пита се, съм я измислил именно такава? Ами, защото тези правила са велико средство за ловкия бизнесмен, същото както изобилието от закони за адвоката. Правилата, доктрините, аксиомите, законите и принципите на науката съществуват за това, за да ви помогнат, а не да пречат. За да имате с какво да обосновете своите деяния. Значителна част от тях повече или по-малко съответства на истинското положение на нещата, и то опростява приложението им.

Но си вземете бележка, че предназначението на тези закони е да ви помогнат да обясните на клиентите какво създавате, но само *след като сте го създали*. Получавайки поръчка, изпълнявайте я както намерите за добре; после ще приспособите законите към резултатите от своята работа, но в никакъв случай не обратно.

И още, запомнете: тези закони са словесна бариера, която ви огражда от всички страни, които задават въпроси. Но те не бива да станат преграда за вас. Ако сте научили нещо от моя разказ, сега вече ви е ясно, че е невъзможно да се обясни защо създаваме нещо така, а друго — иначе. Ние просто създаваме — при това понякога сполучливо, понякога — не, и никога не се повтаряме.

И никога, дори сами на себе си, не се опитвайте да обясните защо се случва едно, а не друго. Не досаждайте на никого с въпроси и се простете с илюзията, че такова обяснение съществува. Разбрахте ли ме?

Двамата асистенти усърдно закимаха с глави. Видът им излъчваше душевно спокойствие като хора, които току-що са приели нова вяра. Кармади беше готов да се обзаложи, че двамата добросъвестни млади хора твърдо са запомнили всяка дума на своя шеф и постепенно ще издигнат неговите съвети... в закон.

Публикувано във вестник „Нова Орбита“, броеве 28,29,30-31/1992 г.

Този разказ влиза като глави 11 и 12 от „Координати на чудесата“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.